

“KIBRIS’TA HASIRALTI BELGELER” ÜZERİNE ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Ulvi KESER*

Özet

Özellikle 1955–1963 dönemi Kıbrıs yakın tarihi bağlamında araştırmaya değer bir dönemdir. Grivas idaresindeki EOKA’nın adayı kan gölüne çevirdiği bu yıllarda Kıbrıslı Türkler de kendilerini korumaya yönelik olarak Türk Mukavemet Teşkilatı’nı tesis ederler. Grivas ve EOKA ile ilgili farklı yayınlar yapılmış olmasına rağmen TMT ve bu süreçle ilgili Türk bilim insanları tarafından kaleme alınmış pek fazla araştırma söz konusu değildir. Salih Öztoprak tarafından yazılan Kıbrıs’ta Hasıraltı Belgeler kitabı 1925–1975 dönemini açıklamak amacıyla kaleme alınmış, isminden de anlaşılacağı gibi gizlenip hasıraltı edilen belgeleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Oysa hakikat hiç de öyle değildir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, TMT, EOKA, Nacak, Cumhuriyet, AKEL...

Abstract

Especially the period starting from 1955 up to 1963 is worth making researches on Cyprus history. While EOKA established by Grivas was turning the island to be a bloody scene Turkish Cypriots established their own organizations named Turkish Resistance Organization to keep their lives, property and their honor as well. Despite the fact that a good many books and articles have got published so far about EOKA and Grivas, only a few were written by Turkish academicians and the historians about Turkish Resistance Organization and the period mentions. The book named “Kıbrıs’ta Hasıraltı Belgeler/The Hidden Documents in Cyprus” by Salih Öztoprak has aimed to enlighten the period from 1925 to 1975, and as realized from its original name, aimed to bring all the hidden documents and the archives of the period. On the other hand, the reality is not so.

Key Words: Cyprus, TMT, EOKA, Nacak, Cumhuriyet, AKEL...

* Öğretim Üyesi; Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, (ulvi.keser@gmail.com).

Giriş

Kıbrıs Türk mücadele tarihi olarak nitelendirilebilecek özellikle 1955-1963 dönemi ve hemen ardından 1974 Barış Harekâtı'na kadar geçen süreç bugün özellikle Kıbrıs'ta tarih ve edebiyat alanında çalışmalar yapan pek çok bilim insanının ve araştırmacının ilgi alanına giren bir dönemdir. Bu itibarla bu dönemle ilgili pek çok makale, bilimsel yayın ve kitap yayımlanmış, farklı disiplinlerle ilgili olarak okuyucularla ve tarih severlerle buluşmuştur. Bu noktada dikkat edilmesi gereken ve hassasiyet isteyen nokta ise bilimsel yayın yapma iddiasıyla belgeye dayanmayan, objektiflikten ve gerçeklerden uzak ve kamuoyunu yanıltıcı ve maksatlı bir takım gayretlerin bilimsel çalışmalarla aynı kefeye konulmaması gerçeğidir.

"*Kıbrıs'ta Hasıraltı Belgeler*" isimli çalışmayla ilgili bu eleştiri yazısı biraz geç kalmış olmakla beraber yazılmasının şart olduğu düşüncesi, geç de olsa bu yazının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu bu kitap Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Galerî Kültür tarafından 2006 tarihinde yayınlanmış, Yazır Matbaacılık tarafından baskı işlemi yapılmış, Salih Öztoprak isimli 1953 Lefke doğumlu bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Yazar, ODTÜ Fizik Bölümü'nden mezun olduktan sonra kendi ifadesiyle 'kendi dalında iş bulamadığı için anahtarcılık, ticaret ve dans öğretmenliği yapmaktadır.' Ayrıca Yenidüzen gazetesinde zaman zaman makaleleri yayımlanmıştır. Söz konusu kitap İçindekiler, Önsöz ve Giriş bölümleri hariç olmak üzere toplam 249 sayfadan oluşmuş ve Önsöz, Giriş, Belgeler-Bilgiler, Cumhuriyet Neden Susturuldu? ve Kaynakça olarak ayrılmış, asıl olarak da I. Bölüm'de Belgeler-Bilgiler ve II. Bölüm'de de 1960'lı yıllarda Kıbrıs Türk basınının bir parçası olan Cumhuriyet gazetesiyle ilgili Cumhuriyet Neden Susturuldu? başlıklarını taşımaktadır. Kitabın ikinci bölümünde yer alan Cumhuriyet gazetesiyle ilgili "*Cumhuriyet Neden Susturuldu?*" başlıklı bölüm kitabın başlığıyla alakasız bir bölüm olmasının yanında söz konusu gazete konusunda yazarın kişisel düşüncelerini yansıtmaktadır ve dolayısıyla ayrı bir çalışmayla ele alınması uygun olacaktır. Bununla beraber yazarın Cumhuriyet gazetesine ve bu gazetenin görüşlerine aykırı bularak çok sert eleştirdiği dönemin Nacak gazetesi ve misyonu konusunda bir fikir vermesi bağlamında bu gazeteyle ilgili bazı açıklamalarda bulunmak faydalı olacaktır.

Bu son derece iddialı isimle 2006 yılında yayımlanan kitabın daha ismini duyunca insanların aklına hemen 'Kıbrıs konusunda acaba kimler hangi belgeleri hasıraltı etmişler?' ve 'Araştırmacı bu çalışmasıyla hasıraltı edilen bu belgeleri nasıl bulup ortaya çıkarmış?' gibi sorular geliyor. Yazar da kendisine zaten bu bağlamda "...O yüzden açıklananları okuyunca 'Acaba daha neler var?' diye düşünüyor insan" diye bir soru yöneltiyor. Durum böyle olunca da daha kitabı okumaya başlamadan kitabın Kaynakça bölümüne bir göz atmak ihtiyacı duyuyorsunuz. Bilimsel bir araştırma ve çalışma söz konusu olduğuna göre şüphesiz kitabın Kaynakça bölümünde ortaya konulan bu hasıraltı belgeler ve hangi arşivlerden bulunup çıkarıldıkları yazılıdır diye düşünülüyor. Kaynakça bölümünü açtığımızda karşılaştığımız ise tam bir hayal kırıklığından başka bir şey olmuyor. Kaynakça bölümünde toplam 21 adet (yirmi bir) kitabın ismi bulunuyor. Bu kitaplardan 15 (on beş) adedi Türkçe olarak

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye’de yayımlanmış ve bunlar herkesin, her istediği zaman bulabileceği türden farklı kaynaklar. Ayrıca 1 (bir) kitap da İngilizce olarak bir Türk araştırmacı tarafından kaleme alınmış bir çalışma. Geriye kalan 5 (beş) çalışma ise Kıbrıs Rum Kesimi’nde yayımlanmış ve rahatlıkla bulunabilecek araştırma kitapları veya anılar. Toplam 21 kitap var Kaynakça bölümünde ve ilginçtir ki kitabın ismi “Kıbrıs’ta Hasıraltı Belgeler”. O zaman insan sormadan edemiyor ‘Nerede bu hasıraltı belgeler?’ diye. Siz toplam 21 farklı araştırmacının veya yazarın 21 farklı kitabını alacaksınız, onların kitaplarından bulup çıkardığınız bazı tespitleri kitabınıza koyacaksınız ve bunun adı araştırma olacak, yaptığınız da “hasıraltı edilmiş belgeleri bulup çıkarmak” olarak adlandırılacak. Bu 21 (yirmi bir) kitaba bir göz atalım ve hakikaten bulunması imkânsız kitaplar veya belgeler olup olmadıklarına karar verelim;

Sevin Toluner, “Milletlerarası Hukuk ve Kıbrıs Uyuşmazlığı”

Niyazi Kızılyürek, “Kıbrıs Sorununda İç ve Dış Etkenler”

Niyazi Kızılyürek, “Paşalar Papazlar”

Şükrü Sina Gürel, “Kıbrıs Tarihi”

Kâmil Tuncel, “Düşmana İnat Bir Gün Daha yaşamak”

Dominigue Eudes, “Kapetanos, Yunan İç Savaşı”

Fatih Güllapoğlu, “Tanksız Topsuz Bir Harekât”

Nihat Erim, “Bildiğim Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs”

Mikos Sampson, “Anılar”

Mehmet Ali Birand, “Diyet”

Ahmet An, “Kıbrıs’ta Fırtınalı Yıllar”

Makarios Druşotis, “Karanlık Yön EOKA”

İ. H. Aziz ve N. M. Seferoğlu, “Kıbrıs’ta Tedhiş ve Faşizmin Kurbanları”

Yusuf Alp ve Karlos Zahariadis, “Kıbrıs”

Spiros Papageorghu, “Köfünye Dosyası”

Talat Turhan, “Özel Savaş, Terör ve Kontrgerilla”

Bunlar kitabın Kaynakça bölümünde Türkçe olarak gösterilen Türk, Rum veya Yunan araştırmacılara ait 16 kaynak. Kitapta ayrıca kaynak olarak gösterilen Michale Attalides’in “Cyprus”, AKEL (Kıbrıs Rum Komünist Partisi)’in “Chronicle of the Contemporary Tragedy of Cyprus”, Glafkos Klerides’in 4 ciltlik anıları olan “Cyprus; My Deposition” ve Kıbrıslı Türk akademisyen Prof. Dr. Salahi Ramadan Sonyel’in “Cyprus, the Destruction of a Republic” isimli eserleri de bulunmaktadır.

Yazar kitabının Önsöz ve Giriş kısmında “Birçok kitaptan derlediğim...” diyerek bu toplam 21 kitabı kastetmektedir. Ayrıca yazar “... Yakın tarihimizle ilgili hasıraltı edilmiş bilgi ve belgeleri yan yana koymakla...” Kıbrıs sorununun çözümüne de

katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Yazarın bir başka ifadesi ise "...Yararlandığım kitaplardaki belgelerin birçoğu İngiltere'de '30 yıl geçtikten sonra devlet belgeleri halkın bilgisine açılır.' yasasıyla ulaşılan belgelerdir." demektedir ve "O yüzden açıklananları okuyunca 'Acaba daha neler var?' diyerek olayı kendince esrarengiz bir hale sokmaya gayret ediyor. Başka yazarlar veya araştırmacılar tarafından kaleme alınmış olan bilgileri "belge" olarak hem de "hasıraltı belgeler" olarak ortaya atmak bilimsellik ve etik anlayışla ne kadar bağdaşır bilinmez. Bu kitapları yazarlar veya araştırmaları yapanlar aciz midirler ki siz onların adına avukatlığa soyunuyor ve başkalarına ait çalışmalarını böylece sahipleniyorsunuz. Bilim dünyasında başkaları tarafından yayımlanmış ve herkesçe bilinen bazı şeyleri "mal bulmuş mağribi gibi" tekrar kaleme almak, "bugüne değin Türkçe'ye çevirilmemiş, belki de hiçbir zaman çevrilmeyecek, bazı kitapçılarda bile bulunmayan Kıbrıs'ın yakın tarihiyle ilgili..." diyerek son derece iddialı sözler sarf etmek ve toplam 5 adet basılı kitaptan alıntılar yapmak ne anlama geliyor acaba? Böyle bir durumun bilim dünyasında karşılığı nedir, o da bilinmez; ancak yayım dünyasında böyle bir şey daha önce hiç olmuş mudur? Yani "Sir George Hill'in Cyprus kitabı zaten İngilizce yazılmıştı, ben onları buraya hasıraltı belgeler olarak aldım." demek ne kadar mantık dışıysa, İstiklal Mahkemeleri konusunda Türkiye'de tek uzman kişi olan Prof. Dr. Ergün Aybars'ın İstiklal Mahkemeleri isimli kitabını veya mübadele konusunda Türkiye'nin en yetkin akademisyeni Doç. Dr. Kemal Arı'nın Büyük Mübadele isimli bilimsel çalışmasını "Çok okuyanı yoktu, o yüzden ben oradan da hasıraltı belgeleri alıp okuyucuya sundum." demek o kadar mantık dışıdır. Glafkos Klerides'in kitabının neresi hasıraltı belgedir? Bu kitap kütüphaneden veya herhangi bir arşivden alınıp okunamaz mı? Nikos Sampson'un "Anıları" zamanında bizzat Kıbrıs Türk Federe Devleti tarafından Türkçeye çevrilmiştir ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de neredeyse bütün ortaöğretim kurumlarına kadar parasız dağıtılmıştır. "Bu kitap İngilizce yazılmış, zaten 'bazı' kitapçılarda da yok, bundan sonra Türkçeye de çevrilmez, o halde benim bu yaptığım hasıraltı belgeler bulmaktır." Öyle mi? İngilizce veya farklı dillerde yazılmış kitaplardan alıntı yapmak Amerika'yı yeniden keşfetmek demek değildir ve bu öyle övünülecek bir durum da olamaz. Yazar kitabının Giriş bölümünde ayrıca "Amerikalı, İngiliz, Yunanlı, Alman, Türk değişik dünya görüşlerine sahip yazarların konuyla ilgili yazdıkları çalışmıyor. Tam tersine her biri ve yeni yazılanlar bu yazılanları onaylıyor..." demektedir ve bu kadar iddialı bir cümleden sonra Amerikalı, Alman, Yunanlı, İngiliz ve Türk farklı dünya görüşlerine sahip yazarların kimler olduğunu ve hangi çalışmalarının birbirleriyle çalışmadığını ise belirtmiyor. "Değişik diller ve değişik ülkeler" denilerek kastedilen ise İngiltere ve İngilizce, Rumca ve Yunanca ile Yunanistan mıdır? Bu dillerden iki kitaptan yapılacak alıntılar vatana, millete veya tarihe büyük hizmet midir?

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşayan herkes üşenmez de Girne'ye kadar gelirse bütün bu bulunmaz Hint kumaşı 21 kitabı orada Kıbrıs Türk Milli Arşivi'nden rahatlıkla alabilir. Ayrıca bu kitapların tamamı Lefkoşa'daki Merkez Halk Kütüphanesi'nde de mevcuttur. Kaldı ki Kıbrıs'la ilgili bir çalışma yapan, Kıbrıs konusunda bir şeyler okuyan veya merak eden hemen herkes bu kitaplara zaten kendi kütüphanesinde de sahiptir. Druşotis'in Galerî Kültür tarafından yayımlanan "Karanlık Yön EOKA" kitabı piyasada yok mudur? Galerî Kültür bu kitabın dağıtılması ve okuyucuya sunulması konusunda zafiyet mi gösteriyor ki sözde hasıraltı belgeleri ortaya çıkaran kişi böyle bir görevi kendisine görev edinmiş? Bu

durumu ayrıca söz konusu kitapevine de bir hakaret olarak değerlendirmek gerekir. Aynı şekilde Niyazi Kızılyürek, Ahmet An, Şükrü Sina Gürel, Sevin Toluner, Fatih Güllapoğlu ve Yusuf Alp'in kitaplarını bulmak o kadar zor mudur? Kaynakça ile bu kısmı toplayalım ve "*Fazla söze ne hacet.*" diyerek noktalayalım; Bu 21 kitap ortalama her kütüphanede bulunan, Kıbrıs konusuyla biraz ilgilenen herkesin kitaplığında yerini almış olan eserlerdir. Muhteviyatları da herkes tarafından okunmuştur, gizlisi saklısı da yoktur. Burada araştırmacıya sormak gerekir "*Sizin araştırıp ortaya çıkardığımız, bulduğunuz belgeler nerededir?*" Yeni bir belge veya bilgiye ulaşmadınızsa bu kitabın isminin Kıbrıs'ta Hasıraltı Belgeler olarak atılması kitabın satışıyla ilgili ince bir ayarlama mıdır?

Kitabın içeriği ise esasında en çok tartışma yaratacak kısım olarak karşımıza çıkmaktadır. Kabul etmek gerekir ki yazar bir akademisyen olmadığından bir bilimsel çalışma yaptığı beklenemez. Dolayısıyla böyle bir çalışmada olması gereken objektiflik de pek çok noktalarda göz ardı edilmiş ve zaman zaman art niyete varan "*aşığılayıcı ve küçümseyici*" üslup yanında suçlayıcı bir tek tarafılık ve yanlılık da ortaya çıkmıştır. Bununla ilgili bazı örnekler aşağıda ayrıntılarıyla verilecektir.

Yazar kitabında açıklamalarına 1925 yılından başlıyor ve ilk olarak maden ocaklarında çalışan işçilerin mücadelelerini aktarıyor. Kitabın 7. sayfasında Kıbrıslı Türklerle ilgili ilk aşağılama "*Rumlar değersiz bir Türk'ü...*" ifadesiyle kendisini gösteriyor. Ardından Türk Dışişleri Bakanı Tefrik Rüştü Aras'la ilgili olarak "*Dr. Aras, Kıbrıs Türk seçkinlerine uzun yıllar kılavuzluk (!) edecek görüşünü özetler.*" ifadesi gelir. Yazar 10. sayfada ise Niyazi Kızılyürek'i referans alarak Kıbrıs Adası Türk Azınlıklar Kurumu (KATAK)'nu "*Her ne kadar bir ulusal uyanışın göstergesi olarak adlandırılmışsa da gerçek olan şudur ki İngiliz yönetimi işbirlikçi Türkleri bu örgütü kurmak için teşvik etti.*" diyerek aşığılayıcı ve suçlayıcı sözlerine devam eder. Yazar 23. sayfada ise eski bir Yunan subayı olan, gerilla savaşı konusunda son derece profesyonel Grivas tarafından kurulan EOKA teşkilatının sayısı 300'ü geçmeyen ve çoğu lise öğrencilerinden oluşan bir örgüt olduğunu belirtir. Yazar masum insanları katletmekten çekinmeyen bu tedhiş örgütündekileri ayrıca "*savaşçılar*" olarak nitelendirir. Kitabın 25. sayfasında yazarın Türk Mukavemet Teşkilatı konusundaki ifadeleri ise Kıbrıslı Türklerin can, mal ve namuslarını korumak ve tamamen savunma amaçlı olarak teşkil edilen Kıbrıslı Türklerin Kuvayı Milliyesini "*adam öldürme, bombalama, silahlı soygunculuk, işkence, kötürüm haline getirme, adam kaçırmak suretiyle tedhiş ve olayları tahrik, misilleme ve rehinelere alıkoyma, kundakçılık, sabotaj*" gibi ifadelerle suçlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kuruluş süreciyle ilgili gelişmeleri ise 1952 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin aldığı kararla Türkiye Cumhuriyeti devletinin meşru hükümeti tarafından Kıbrıs'la ilgili bir organizasyona gidilmesini kasıtlı olarak göz ardı ederek yasadışı ilan eder. Yazar kitabının 33. sayfasında da 6/7 Eylül olaylarında Özel Harp Dairesi elemanlarınca kışkırtılan halkın sokaklara döküldüğünden bahseder. Oysa daha 21-23 Kasım 2008 tarihinde Ankara'da Kıbrıs Türk Kültür Derneği tarafından düzenlenen Birinci Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu'nda dönemin Seferberlik Tetkik Kurulu mensubu olan Emekli Albay İsmail Tansu sözleri söyleyenleri vatan haini olarak nitelendirir ve söylenenleri de iftira olarak nitelendirir. Kitabın 37. sayfasında ise yazar Kıbrıs'ta yaşananları 6/7 Eylül'e benzetir ve provokatörlerin kışkırttığı Türk gençlerinin Ayluka mahallesinde tüm Rum evlerini ateşe verdiklerini ileri sürer. Sayfa 43' de ise yazar "*Türk tarafındaki*

teşkilat ilk cinayet girişimini yaptı” diyerek TMT’yi EOKA gibi kanlı bir cinayet örgütü haline sokar. Kitabın 46. sayfasında da aynı şekilde yazar 12 Haziran 1958 günü adada yaşananlarla ilgili olarak *“Olayı anımsayan yaşlı köylülerle yaptığım konuşmalarda”* diyerek insanları zan altında bırakmakta ve tek yanlı bir suçlamanın içine girmektedir. Yazar 58. sayfada ayrıca Rum ambargosu altında inleyen, tecrit edilmiş vaziyette EOKA teröründen ve ölüm korkusundan evlerini terk ederek nispeten daha güvenli bölgelere kaçan Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu vasıtasıyla kendi ticari hayatlarını canlandırmaya yönelik girişimleri olan Türk malı kullanılması ve Türk çarşısından alışveriş yapılmasıyla ilgili uygulamaları da sert bir şekilde eleştirmektedir. Oysa bugün bile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne sınır kapılarından geçiş yapan bırakın Kıbrıslı Rumları, turist gezdiren otobüslerin Rum rehberleri bile içecekleri su ve sandviçlerine kadar her şeylerini yanlarında getirmekte ve Kıbrıslı Türklerden alışveriş yapmamaktadırlar. Kaldı ki 1955–1963 döneminde EOKA ise Kıbrıslı Türklerden alışveriş yapan Kıbrıslı Rumları ölümle tehdit etmiştir¹. Nacak gazetesi bu arada Türk malı alınmasıyla ilgili kampanya sırasında halkı aldatmaya çalışanlara karşı da savaş açmış durumdadır. Örneğin Kalemтіraş imzasıyla kaleme alınan yazının başlığı ise *“Yabancı Malı Yutturanlara”* şeklindedir²;

“El altından dükkânlarını yabancı mallarla doldurarak Türk malıdır diye halkımıza yutturan bazı tüccarlarımızın mevcudiyetinden haber aldık. Türk cemaatine ve dolayısıyla Türk işçisine boykottan başka bir şey değildir bu. Hele çarşımızda bol bol ayakkabı olduğunu düşünürsek diğer çarşıdan gelen ayakkabı olduğunu düşünün. Efendiler! Kendi kendimizin haklarını çiğnetmeyelim. Milli menfaati istismarla ancak kendi kendimizi aldatmış oluruz. Kalkınmak için her şeyimizi sarf ederken birkaç türedinin herkesin menfaatini haleldar edecek hareketi öğrençtir. Bu böyle bilinmelidir...”

Yazar çalışmasının farklı sayfalarında Nacak gazetesinin yayınlarına da yer vermek ve gazeteyi kışkırtıcı olmakla suçlamaktadır. Oysa Nacak gazetesi yayın hayatı boyunca Kıbrıslı Rumlarla ilgili olarak son derece dikkatli yayınlar yapmış ve Kıbrıslı Türkleri de yanlış hareketlerden korumağa gayret göstermiştir. Örneğin 18 Eylül 1959 tarihli Nacak gazetesinde *“Bafta son günlerde bir gizli teşkilat adına faaliyette bulunulduğu, üye kaydedildiği, bu maksat için fotoğraf istenip vesikalar imza ettirildiği ve bu arada da üyelerden para sızdırıldığı haber alınmıştır. Üzerlerinde hiçbir mesuliyet hissi olmayan bu menfaatperestlerin Kıbrıs Türklerinin lehine olan şimdiki durumu baltalamak için giriştikleri bu gayreti takbih ederiz. Kıbrıs’taki cemaatlerin müşterek bir hayat kurmak için uğraştıkları bu zamanda böyle menfi hareketlerle istikbalimizi kirlenmeğe çalışanlara karşı uyanık davranılacağına eminiz”*³ şeklinde bir yazı söz konusudur. 21 Ağustos 1959 tarihli gazetede de *“...Grivas’ın sözlerine biz kulak asmıyoruz, ne de tehditleri bizi anlaşmadan döndürebilir. Eğer Rumlar da bizim gibi düşünüyorlarsa Zürih anlaşmaları tatbik olunacak. Gözünü iktidar hırsı bürümüş Grivas’ın da nahoş sesi, sulh ve barışa susamış Kıbrıs halkını tedirgin etmeyecektir.”* ifadesi görülebilir. Yazar 68. sayfada ise *“1963–1967 yılları arasında Türklere silahlı saldırılar yapıldığını biliyoruz. (Türklerin de yaptığı gibi)”* der; ancak Kıbrıs’ın yakın tarihinde bir dönüm noktası olan 21 Aralık 1963 gününü ve 23 Aralık 1963 tarihinde hafızalara Kanlı Noel olarak girecek olan masum insanların

1 EOKA’nın 6 Mart 1958 tarihinde Lefkoşa’da dağıttığı Yunanca bildiri: KTMA, EOKA Bildirileri Dosyası No. 1318 ve 1319.

2 Nacak, 23 Ekim 1959.

3 Nacak, 18 Eylül 1959.

EOKA tarafından evlerinde katledilmelerini ve bütün Kıbrıslı Türklerin topyekûn katledilmelerini içeren Akritas Planı'ndan bahsetmez. Sayfa 72'de yazar Türk savaş uçaklarının Kıbrıs semalarında görüldüğünü belirtir fakat neden orada olduklarını açıklama gereği duymaz. Yazar 79. sayfada Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanı Turgut Sunalp'le ilgili olarak "Anayasayı korumakla görevli Türk birliğinin komutanı idi" derken Kıbrıslı Türklerin EOKA tarafından katledilmelerini göz ardı etmekte, Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin Cumhurbaşkanı başpiskopos Makarios başta olmak üzere İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacıs'ın de asli görevlerinin kendi vatandaşları olan Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı Kıbrıslı Türkleri korumakla mükellef olduklarını es geçmektedir. Yazar 81. sayfada ise 11 Mayıs 1964 tarihinde Mağusa Türk bölgesine geçen Rum polis komutanı Pantalis'in oğlu ve iki arkadaşının bu davranışını "yanlışlıkla" olarak ifade eder. Hemen ardından aynı bölgede Rumlar tarafından kaçırılan ve bir daha kendilerinden haber alınamayan 32 Türk ise onun için çok da önemli değildir. Yazar sayfa 83'de ise "Türk uçaklarının Erenköy yöresini bombaladığı günlerde" diyerek bu hava harekâtının sadece uyarı amaçlı olduğunu, sivil hedeflere de askeri hedeflere de ateş edilmediğini, harekâtın Erenköy bölgesinde Grivas komutasında toplanmış binlerce Rum ve Yunanlının kuşatmasından o bölgedeki 500 kadar Kıbrıslı Türk öğrenciyi kurtarmaya yönelik olduğunu da belirtmemektedir. Yazar sayfa 89-90'da ise Michale Attalides'in Cyprus kitabına atıfta bulunarak Aralık 1964 tarihinde köylerine geri dönmeye çalışan Kıbrıslı göçmenlerin Kıbrıs Türk liderliği tarafından tehdit edildiklerini ve hatta bazılarının öldürüldüklerini belirtir ve Kıbrıslı Türklerin kontrolündeki bölgelere Rumların girmesine müsaa-de edilmediğini yazar. 21 Aralık 1963 sonrasında yaşanan katliamları gördükten sonra hangi Kıbrıslı Türk canını kurtarabilmek amacıyla terk ettiği köyüne dönmek istedi acaba?

Yazar kitabının yaklaşık 150 sayfalık kısmını 1925-1975 sürecine ayırırken özellikle Kıbrıs Rum Komünist Partisi AKEL tarafından adada verilen mücadeleyi ön plana çıkartmaya gayret gösterir ve bu partinin Kıbrıs'ta Kıbrıslılık bilinci yaratmaya çalıştığını vurgular. Bugün de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşanan kimliksizleştirme ve kimsizleştirme politikasının bir parçası olan bu strateji adada Kıbrıslı Türkleri önce "Kıbrıslı Türk" haline getirmeye ve ardından Kıbrıslı yaratmaya gayret etmektedir. AKEL'in Rum veya Türk demeden herkesin ortak hakları ve menfaatleri ve özellikle maden ocaklarında çalışan işçiler için mücadele ettiğini ileri süren yazara göre bu mücadeleyi baltalayan ise TMT gibi örgütler olmuştur. Yazar böylece Türk Mukavemet teşkilatı'nı EOKA ile aynı düzeyde ve aynı kategoride gördüğünü de gösterir. Kitabın 155-248. sayfaları arası ise Cumhuriyet gazetesine ayrılmıştır ve Cumhuriyet neden Susturuldu başlığını taşımaktadır.

Nacak Gazetesi'nin Yayınları

Bu dönemde Kıbrıs'ta en önemli dönüm noktası ise, Nacak gazetesinin yayın hayatına başlamasıdır. Nacak gazetesinden önce Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu ve Kıbrıslı Türklerin faaliyetleri konusunda toplumu aydınlatmak ve haberdar etmek için kullanılan yol ise genellikle KTKF tarafından yayımlanan faaliyet raporları veya bilgi bültenleridir. Örneğin Nacak gazetesinin ilk sayısının çıkmasından hemen önce Nisan 1959 tarihinde yayımlanan aylık bültende Rauf R. Denктаş'ın 'Tu-

tunmak ve Yükselmek Azmindeyiz.’ başlıklı bir yazısı yer almaktadır⁴. Söz konusu yazıda Rauf R. Denктаş tarafından Kıbrıs Türk toplumunun iktisadi alanda da söz sahibi olabilmesi, devamlı alıcı ve tüketici olmak yerine ürettiğini satan ve üreten bir toplum haline gelebilmesi, Zürih anlaşması sonrasında kazanılan haklarla perakendecilikten öteye gidemeyen ticaret hayatının kalkınması ve Türk’ün Türk’ü koruması gerektiği belirtilir⁵. İlginç bir nokta ise Kıbrıs’ta Nacak gazetesi yayın hayatına başlamadan hemen önce İngiltere’de yaşayan Kıbrıslı Türklerin de seslerini duyurabilmek amacıyla bir gazete çıkarma girişimine başlamalarıdır⁶. ‘Her şey vatan için’ ifadesini kendilerine parola olarak alan gazete yetkilileri gazeteyi önce aylık, ilerleyen dönemde de haftalık olarak çıkartmayı planlamakta ve ‘Türklüğe ve Kıbrıs’taki cemaatimize her sahada hizmet için’ bu girişimi başlatmaktadır⁷. Nacak gazetesinin sahibi kâğıt üzerinde Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu, imtiyaz sahibi ise Rauf R. Denктаş olarak görülmektedir⁸;

“Türk Mukavemet Teşkilatı bir gazete çıkarmaya karar verdi. Rıza Vuruşkan gazetesinin adını eski bir Türk silahı olduğu için Nacak koydu. Aslında tırpanla nacak arasında bir süre tereddüt ettik. Dış görünüş olarak Denктаş sahibi, ben de Yazı İşleri Müdürü olarak görülecektik. Gazetenin ilk sayısını 29 Mayıs 1959 tarihinde çıkarttık...”

Nacak gazetesi, Halkın Sesi Matbaası’nda basılır ve son sayısının yayımlandığı 22 Aralık 1963 gününe kadar haftalık olarak yayımlanır. Gazetenin fiyatı 15 Mils olarak belirlenmiştir. Gazetenin sahibi olarak ise Nacak gazete ve Matbaacılık İşletmesi Limited görülmektedir. Gazetenin idare merkezi ise Müftü Ziyai Efendi Sokak, No.2, Lefkoşa görülmektedir. Gazetenin telefon numarası 2697 olarak belirlenmiştir ve gazetenin altı aylık abone bedeli 500 mil, bir yıllık abone bedeli ise 1 lira olarak belirtilir.

Gazetenin ilk sayfasında Nacak ifadesinin hemen yanında ‘Haftalık Siyasî Gazetedir.’ ibaresi yer almakta, bunun hemen yanında gazetenin abonelik şartları, gazetenin imtiyaz sahibi ve adresi gibi bilgiler bulunmaktadır. Gazetenin sol köşesinde ise Nacak üzerine bir başak amblemi bulunmaktadır. Aynı sütunun sağ köşesinde ise üzerinde ‘Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır. Toprak eğer uğrunda ölen varsa vatandır.’ yazılı bayrak, asker, meşale ve sırmadan oluşan bir amblem bulunmaktadır. Gazete ilk sayısında ayrıca yayın ilkelerini ‘Kıbrıs Türk köylüsünü topyekûn kalkındırma mücadelesine girişmek, Türk işçisinin haklarını savunmak, millî davamıza set çekenlere karşı durmak, millî bilinci ayakta tutmak, ada Türklerini bu bilinçaltında toplamak ve Enosis’e karşı mücadele etmek’ olarak açıklar. Gazetenin asıl amacı ulusal bilinç etrafında Kıbrıslı Türklerin toplanmalarını sağlamak ve Enosis’e karşı çıkmaktır⁹. Bu bağlamda gazete ilk sayısından son sayısına kadar Kıbrıs Rum basınıyla mücadele eder, EOKA’ya karşı Kıbrıslı Türkleri bilinçlendirir, sağlık, spor, kültür, coğrafya, tarih, ulusal bilinç, Türkiye ile ilişkiler, tarım, ziraat ve köylerle ilgili son derece faydalı çalışmalar yapar ve Türk toplumu ayakta tutan dinamikler üzerinde yoğunlaşır.

4 KTMA, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Aylık Bülteni, Nisan 1959.

5 Adı geçen bülten, Nisan 1959.

6 Türk Sesi gazetesinden A. Necati Sağır tarafından Rauf R. Denктаş’a gönderilen 1 Mayıs 1959 tarihli yazı.

7 Adı geçen yazı.

8 Fuat Veziroğlu ile 16 Kasım 2003 tarihinde Lefkoşa’da yapılan görüşme.

9 Nacak, 18 Mart 1960.

Gazetede ayrıca Rauf R. Denктаş, Esat Faik Müftüođlu, "Haftanın Tuzu Biberi" köşesinde M. Şınası Tekman, "Çiftçiye Öđütler" köşesinde tarımcı rumuzuyla yazan bir Kıbrıslı Türk, Fuat Veziroğlu, "Pencere" köşesinde İlter Veziroğlu, "Orda Bir Köy Var Uzakta" köşesinde H. Ç, Ertem Kutay, Cemal Üçyiđit, H. A. Mazlum, Aşkın, "Karşıdan" köşesinde Sedat Törel, "Bu Hafta" köşesinde H. Tacak, "Söz Aramızda" köşesinde Fırtına, "akla Gelen" köşesinde Ahmet Gaziođlu, T. Bayraktarođlu, Salih Çelebiođlu, H. Tacal, Orbay Mehmet, Ahmet Göksan, Necati Taşkın, H. M. İrkad, Erol N. Erduran, Orbay Deliceirmak, Cavit Ramadan, Mutallip Vudalı, M. Şükrü de yazılar yazmaktadır. Gazetenin yayın hayatına başlamasıyla beraber Cuma günleri bütün ada sathında dağıtımı da üçü çocuk toplam dört kişi tarafından yapılmaya başlanır¹⁰.

Gazetenin özellikle Cuma günü yayınlanmasının nedeni ise adanın dört bir köşesinden Lefkoşa'ya otobüslerle gelen Kıbrıslı Türk köylülerdir. Gazetenin dağıtımı bağlamında böyle bir kolaylığın yaşanabilmesi ve adanın her tarafına gazetenin rahatça dağıtılabilmesi için Cuma günü özellikle seçilir. Bunun dışında Lefkoşa'ya gelemeyen diğer köyler ve Kıbrıslı Türkler için de özellikle haberleşme alanında istifade edilen Lozan otobüs Şirketi'ne ait otobüsler devreye girer. Gazetelerin otobüs şoförleri veya köylüler aracılığıyla gizlice götürülmesi de son derece tehlikeli ve riskli bir iş olarak ortaya çıkar. İngiliz idaresi yanında EOKA tarafından da özellikle köy yollarında yapılan denetleme ve kontrol gazetenin alıcılara ulaştırılması için her zaman tehlike yaratır. Gazetelerin köylerde ilk ulaştırıldığı kimseler ise hep köy öğretmenleri olacaktır.

Gazete yayın hayatına başladığı 29 Mayıs 1959 tarihinden itibaren 1963 yılına kadar geçen süreçte, Kıbrıs Türk toplumunu 'Türk'ten Türk'e Kampanyası, Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası, Yerli Malı Kullan Kampanyası' gibi kampanyalarla bilinçlendirmeye çalışırken, ayrıca tarımdan ziraata, sanayiden kültüre, tarihten ekonomiye kadar pek çok alanda da bilinçlendirip eğitmeye ve yetiştirmeye çalışır. KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş gazetenin çıktığı ilk dönemi "Nacak gazetesinin görevi morali yüksek tutmaktı. Yani bugün (onun yerine) Volkan gazetesi var. İçimizdeki kötü niyetlileri teşhir etmek, onların kötü propagandasına gerçekleri üretmek vs. Nacak gazetesi benim adıma çıktı ama yazarları, siyaseti tamamen TMT tarafından otururlar yazarlardı ve TMT liderliği karar verirdi 'Yarın şöyle olsun, öbür gün buna cevap verin.' diye ama o da hep benden bilinirdi...Aramızda böyle bir şey olmuştu. Gazetenin fonksiyonu oydu ama reklâm günlerinde 'Çıktı çıkacak. Her Türk evine nacak almalıdır.' diye radyoda açıklamalar yapardı. Herkes 'Yahu herhalde bir şeyler olacak.' diye evine nacak almaya başladı. O da işin espri tarafı..."¹¹ diyerek açıklar. Kıbrıslı Türkler olan bitenin henüz pek farkında olamadıklarından zaman zaman böyle komik durumlar da ortaya çıkmıştır¹²;

"Erdođan ağabeyimin kayınbabası vardı, bizim Ayşe'nin babası rahmetlik Hasan dayı. Rahmetlik anneciğime 'Be dünür, Atalasa Radyosu'nda bilin ne derler? Herkes evine

10 O günlerde gazetede çalışan ve bu gazetelerin dağıtım işinden sorumlu olan çocuklardan birisi olan Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Ahmet Göksan ile değişik tarihlerde Ankara'da yapılan görüşmeler.

11 KKTC'nin Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

12 Eski Volkan üyesi Gülten Tilki (Keser) ile değişik tarihlerde Anamur'da yapılan görüşmeler.

bir nacak alsın derler be dünür. Gene biceğiz savaş çıkacaktır be.' derdi. Tabii biz Nacak ifadesinin ne olduğunu biliyorduk; ancak onlar daha ne olduğunu fark etmemişlerdi."

Gazetenin yayın politikası ve kapanıncaya kadar devam ettirdiği siyasî çizgi böylece çok net olarak ortaya çıkar. İlk etapta toplumun bütün katmanlarını kucaklayarak Kıbrıs Türk halkını sadece ekonomik olarak değil, siyasî ve kültürel açıdan da geliştirecek ve Rumlara bağlı kısıtlayıcı unsurları ortadan kaldıracak tedbirleri anavatan Türkiye'nin de desteğiyle bunları gerçekleştirmek söz konusudur. Gazete yayın hayatına devam ettiği süre içerisinde özellikle Lefkoşa'daki ticaret hayatı başta olmak üzere Türkçenin güzel ve doğru kullanımından kumar ve içki gibi zararlı alışkanlıklara, ayrıca işçi-işveren ilişkilerine ve sendikal haklara, tarım, zirat ve çiftçilere tavsiye köşelerinden ormancılık, bağcılık, narenciye üretimine varıncaya kadar çok geniş bir yelpazede öğretici ve eğitici yayınlar yaptığı da görülür. Gazetenin Kıbrıs'ta aynı dönemde yayımlanan Cumhuriyet ile çatışması da bu noktada başlamaktadır. Cumhuriyet her ne olursa olsun adada kurulan cumhuriyetin devamından yanadır ve ekonomik kalkınmanın da, kültürel ve siyasî kalkınmanın da ancak demokrasi içinde mümkün olabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda Cumhuriyet; Taksim ve Enosis fikirlerine de sert tepki göstermektedir. Ancak Nacak gazetesine göre iki toplumu huzur ve sükûna kavuşturmak için yapılacak iş eşit haklara sahip iki ayrı toplum olarak yaşamalarını sağlamaktır. Aksi bir durum ise "*Büyük Sahra Çölüne kar yağmasını beklemek kadar boş bir hayal olur*"¹³. Nacak gazetesinin savunduğu fikirlerde ne kadar haklı çıktığı ise 21 Aralık 1963 gününden itibaren kendisini çok somut olarak gösterecektir. Kıbrıslı Türkleri "*fert olarak değil de cemaat olarak bir vahdet yaratması için*" Enosis'e karşı tek yumruk olmaya çağırın Nacak gazetesi, halka ayrılık ve bencillik değil, birlik ve beraberlik aşılmasını hedefler¹⁴. Daha sonra bütün ada sathına yayılacak olan Türk'ten Türk'e Kampanyası da bu dönemde hayata geçirilir¹⁵.

Genel olarak bakıldığında gazetenin politikası Kıbrıslı Türkleri ulusal bilinç etrafında derleyip toparlamak ve bu ulusal bilinç çerçevesinde Rumların, Megali İdea çerçevesinde Kıbrıs adasını Yunanistan'a ilhak amacını güden Enosis arzularına karşı koymaktır. Nacak gazetesi böylece Kıbrıslı Türkleri uyandırmak ve millî hislerine de tercüman olmak düşüncesindedir¹⁶. Atatürk ilke ve inkılâplarını gönülden benimsemiş olan Nacak, Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk milletini toplumsal bilinç çerçevesinde eğitmek, bilinçlendirmek ve millî duyguları coşturarak kamuoyu yaratmak amacıyla bizzat kendi inisiyatifıyla ortaya koyduğu ve yayımlanmasını sağladığı Ankara'da Hâkimiyeti Milliye ve Sivas'ta İrade-i Milliye gazetelerinde olduğu üzere Kıbrıslı Türkleri uyandırmak ve millî hislerine de tercüman olmak düşüncesindedir.

31 Temmuz 1961 tarihli Cumhuriyet ise 1957'den beri adada yaşanan tedhiş olaylarının sorumlusu olarak Kıbrıslı Türkleri gösterir ve huzur ve emniyete kastedenlerin Rumlar olmadığını ileri sürer. Gazete aynı sayıda sadece Nacak gazetesini değil, "*Bu yolun Taksime gittiğini bildiğimiz içindir ki Kıbrıs halklarına ayrı ayrı*

13 *Nacak*, 5 Ocak 1962.

14 *Nacak*, 5 Haziran 1959.

15 Adı geçen görüşme.

16 *Nacak*, 24 Temmuz 1959.

self-determinasyon tatbik edilmesine hiçbir itirazımız yoktur"¹⁷ diyen Halkın Sesi ve "Adayı devamlı bir barışa kavuşturacak yegâne çıkar yol, Kıbrıs'ta yaşayan halklara self-determinasyon hakkı tanınmasıdır"¹⁸ diyen Bozkurt gazetelerini de eleştirir ve yanlış yolda olduklarını ileri sürer¹⁹. Gazeteye göre Taksim tezini ortaya atanlar devrini doldurmuş olan bu tezi ikide bir lüzumsuz yere ileri sürerek Milli Birlik hükümetinin başına 'gaile açmaktadırlar' çünkü bu durum ancak 'Yassıada'dakilerin' işine yarayabilir²⁰. 7 Ağustos 1961 tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşetinde ise "Kıbrıs Türklüğünün istikbali ile oynayanlar var. Halkın Sesi, Bozkurt ve Nacak gazeteleri yanlış yoldadır. Gürsel'in son demeci anlaşmaları savunmaktadır" ifadeleri yer almaktadır. Bu arada muhalif Rum Demokrat Birlik Partisi Asbaşkanı Dr. Ioannis Polidorides'e yönelik silahlı saldırı "Vahşet' manşetiyle verilir ve Cumhuriyet gazetesi de söz ve düşüncelerinden dolayı bir Cumhuriyet vatandaşının böylesine vahşice bir saldırıya uğramasının yapana da yaptırana da hiçbir şey vermeyeceğini belirtir"; "Zaten dış görünüşteki kabadayılık belirtisine karşın, bu tür davranışlar düşünceye karşılık vermeyen saldırganın zaafliğini göstermektedir" denilir. Bu arada Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Asbaşkanı Dr. Necdet Ünel'in azalıktan istifası Cumhuriyet gazetesi tarafından, "Bu olay müfritlerin akıbetini gösterir mahiyettedir" başlığıyla verilirken Dr. İhsan Ali'nin Türkiye'ye girebilmesi konusundaki sınırlandırmaların kalkması da "adamızdaki bazı müfritlerin jurnalleri neticesi düşük Menderes hükümeti" tarafından alınan kararın demokrasi, insan hak ve hürriyetlerinin koruyucusu Devrim Hükümeti tarafından iptali olarak ve "büyük bir sevinçle" duyurulur²¹. Bu dönemde Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinde karşılıklı sert eleştiriler iyiden iyiye dozunu arttırmaya başlar ve sözler "kendilerine dalkavukluk etmeye tenezzül etmeyen aydınlar, inhisarcılar, hainlik, alçaklık" gibi hakarete varan noktalara gelir. H. Muzaffer Gürkan'ın 23 Ekim 1961 tarihli yazısı ise Cumhuriyet gazetesinin genel yayın politikasıyla ilgilidir ve bu durum 'Cumhuriyet gazetesinin çıkması daha ilk günlerden bazı politikacılarla bazı çevreleri hiç memnun etmemiştir. Cemaat ve memleket meselelerini gerçekçi, mutedil ve barışçı gözle görüp öylece aksettirmemiz, halkımızı bu şekilde aydınlatmaya çalışmamız, birçok yanlış, hatalı icraatı teşhir ile yazılması gereken hemen her şeyi açıkça yazmamız, şu veya bu şekilde toplum üzerinde bir nevi hâkimiyet kuran ve bunun neticesi olarak da siyasi, hatta ekonomik avantajlar sağlayanların hoşuna gitmemiş... Çeşitli ağızlarla onlara tabii kalemlerin bize reva gördükleri ithamları Rum emellerine hizmet, komünistlik, milli davaya ihanet şeklinde özetleyebiliriz...' sözleriyle gazetede yer alır²². Gazetenin 1962 yılındaki ilk sayısında da Nacak gazetesiyle ilgili sert eleştiriler bulunmakta ve "Nacak gazetesini okumak milli vazife imiş. Perşembe gecesini radyoda okunan bir ilanda böyle deniyordu... Milli mefhumunu ne kadar da işlerine geldiği gibi kullanıyor bazıları. Milli vazife gibi yüce anlamlı bir mefhumu sıkılmadan bir gazete okumak derecesine düşürenlere ve üstelik bunu vatandaşlara böylece telkin cüretinde bulunanlara sadece acınmak gerek. Vatandaşın idrakini hafife almak bu kadar olur" denmektedir²³. Gazete ayrıca 'Nacak'çıların kendilerine 'siz hainler' dediğini, Cumhuriyet gazetesini 'minyatür gazete' olarak nitelendirdiğini belir-

17 Halkın Sesi, 5 Ağustos 1961.

18 Bozkurt, 5 Ağustos 1961.

19 Cumhuriyet, 7 Ağustos 1961.

20 Cumhuriyet, 21 Ağustos 1961.

21 Cumhuriyet, 28 Ağustos 1961.

22 Cumhuriyet, 23 Ekim 1961.

23 Cumhuriyet, 1 Ocak 1962.

terek "Ne yapalım gazetemizin hacmi hakikaten küçüktür. Çünkü bu gazeteyi çıkaranlar köy köy dolaşarak halktan baskı ve tehditle arpa, buğday veya yumurta toplamış değillerdir" şeklinde sert bir mukabelede bulunur²⁴. Cumhuriyet gazetesinin sert eleştirileri ağırlıklı olarak Nacak gazetesi üzerinde yoğunlaşsa da bu eleştirilerden Halkın Sesi ve Bozkurt gazeteleri de nasiplerini alırlar. Halkın Sesi gazetesinde İngiliz idaresi kastedilerek söylenen "Onlara yataklarımızı açtık, yorganlarımızı verdik"²⁵ ifadesi de Cumhuriyet tarafından sert bir şekilde eleştirilir ve Kıbrıs Türk halkının İngiliz sömürgecilerine ne yatak açtığı ve ne de yorganlarını verdiği belirtilerek "Halkın Sesi daha açık konuşsun ve İngiliz sömürgecilerine yatak açanların, kucak açanların kim olduğunu ismi ile cismi ile söylesin de halkımız da öğrensün"²⁶. denir. Nacak gazetesinin 13 Nisan 1962 tarihli sayısında Bulgar Halk Cumhuriyeti'nde yayınlanan bir gazetenin haberine tepki gösterilir ve bu durum 'Nacak şovenistlerin organı, Cumhuriyet de Türk halkının kurtarıcısı! Bu ne tesadüf' başlığıyla manşet yapılır²⁷. Cumhuriyet gazetesinin 16 Nisan 1962 tarihli sayısı ise "Nacak Utanmalıdır" başlığıyla çıkar ve Bayraktar Camii'ne yapılan bombalı saldırıyla ilgili olarak "Nacak bu konuyu çokluk kurcalamasın, altından çapanoğlu çıkabilir. Hele bir tahkikat komisyonu soruşturmalarını bitirsin de bu konuda yine konuşuruz" denilir. Bu haber ve gazetenin bu sayısı son- dan bir önceki sayı olarak basın tarihindeki yerini alacaktır, çünkü Nisan 1962 dönemine gelindiğinde Kıbrıs adası Cumhuriyet gazetesinin iki yazarı Ayhan Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan'ın 23 Nisan 1962 gecesi kimliği belirsiz kimseler tarafından öldürülmeleriyle sarsılır. Dr. Fazıl Küçük bu olayın hemen ardından "Bu gibi gayri kanunî hareketlerin tarafımdan katıyen tasvip edilmediğini ve aynı zamanda bunu yapanların ancak cemaatimiz arasında ve Kıbrıs dahilinde düzen emniyeti ihlal etme- kten başka hiçbir maksada hizmet edemeyeceği kanaatindeyim" açıklamasını yapar.²⁸ Bu olayla ilgili olarak Nacak gazetesi de bir başsağlığı yayınlar ve 'Ölenler Öldürenler' başlıklı bir yazı kaleme alır²⁹. Söz konusu iki gazetecinin ölmeleri sonrasında Cumhuriyet gazetesinin yayın hayatı da son bulur. Gazetenin 23 Nisan 1962 tarihli 89 sayılı son sayısında manşet haber ise "Türk toplumu iktisaden kararsızlık içinde kalamaz. Kıbrıs Türkü her geçen gün iktisaden yıpranmaktadır" şeklindedir ve bu sayıda da gazetede 'Nacak'ın şayet gazetecilik adabından zerrece nasibi olsaydı...' diye başlayan Nacak gazetesiyle ilgili bir eleştiri yazısı bulunmaktadır³⁰.

Rum tahrirlerinin adada artarak devam ettiği bir dönemde Hikmet Arif Mapolar tarafından yayınlanan Devrim gazetesi bir sayısında Türkiye ile ilgili bir yazı dizisi hazırlar ve "...23 Nisan 1920 ve 23 Nisan 1963. Aradan 43 yıl geçmiş bulunuyor. Geçen bu yıllar zarfında büyük Türk milletinin her alanda yaptığı hamleler, gösterdiği başarılar saymakla bitmeyecek kadar çoktur. Ulusal egemenliğimizin getirdiği demokratik rejim, ruh ve düşünce hürriyetini kazandırmış, görülmemiş bir hızla ilerleme- mizi sağlamıştır..." der³¹. Bu arada Devrim gazetesi ise yayınladığı "Türk Ullusu Tehdit Etmiyor. Anayasa Tatbik Edilmezse Türk Müdahalesini Bekleyin" başlıklı makalede son

24 Cumhuriyet, 8 Ocak 1962.

25 Halkın Sesi, 27 Ocak 1962.

26 Cumhuriyet, 29 Ocak 1962.

27 Nacak, 13 Nisan 1962.

28 Akın, 26 Nisan 1962.

29 Nacak, 27 Nisan 1962.

30 Cumhuriyet, 23 Nisan 1962.

31 Devrim, 23 Nisan 1963.

dönemde adada yaşananlara değinir³². Aynı dönemde Nacak'ta yayınlanan Talat Yurdakul imzalı bir yazı ise 'Hürriyet diye haykıranların gayesi bizim hürriyetimizi çalmak, hürriyeti katletmektir.' Başlığını taşımaktadır³³. 1959 Zürih ve Londra Anlaşmaları'ndan sonra Atina'da yayımlanmaya başlayan ve Atina'dan Kıbrıs'ta bulunan EOKA mensuplarına gönderilen 'Agonitis' isimli gizli Rum gazetesiyle ilk defa ortaya çıkan ve 21 Nisan 1966'da Patris gazetesinin yayımladığı Yunanca "Sınır Bekçisi"³⁴ anlamına gelen Akritas kelimesinden esinlenerek isimlendirilen Akritas Planı uygulamaya konulur. Aynı dönemde İngiltere İçişleri Bakanlığı da harekete geçerek adada bulunan yöneticilerini uyarır³⁵. Ancak bu konuda Kıbrıslı Rumlar planlarını çok daha önceden hazırlamışlardır³⁶.

Öte yandan Kıbrıs Türk basını genel olarak, içinde bulunulan sıkıntılı sürece rağmen öncelikle Kıbrıs Türk toplumunun heyecanını diri tutabilmek, daha sonra da dünya kamuoyuna seslerini duyurabilmek amacıyla çok fedakârca bir mücadele içinde girer. Bu noktada Kıbrıs Türk basın tarihini izlemek esasında Kıbrıslı Türklerin 1950'li yıllardan itibaren verdikleri mücadeleyi izlemekle eş anlamlıdır. 16 Ağustos 1960 tarihinde garantör devlet sıfatıyla Yunanistan, İngiltere ve Türkiye'nin de imza koyduğu Londra ve Zürih anlaşmalarıyla ortaya çıkan Kıbrıs Cumhuriyeti de uzun ömürlü olamaz. Söz konusu cumhuriyetin kısa süreli hayatı 21 Aralık 1963 günü Akritas Planı çerçevesinde adada yaşayan bütün Kıbrıslı Türkleri topyekûn öldürmeye yönelik olarak harekete geçilmesiyle sona erer. 1955-1963 dönemiyle ilgili olarak özellikle Nacak ve Cumhuriyet gazetelerinin Kıbrıs Türk basınının birer parçası olarak yayın hayatına başladıkları dönem son derece ilginç, kanlı ve sarsıcı olaylara da sahne olur. Nacak gazetesi 29 Mayıs 1959 tarihinde yayın hayatına başlar ve 22 Aralık 1963 tarihine kadar haftalık olarak çıkmaya devam eder. Gazetenin yayın hayatına son verdiği tarih ise Kıbrıslı Rumların Enosis hedeflerine yönelik olarak Lefkoşa'nın Kumsal bölgesinde başlattıkları ve tarihe de Kumsal Faciası olarak geçen dönemdir³⁷.

Böylece Nacak gazetesi 3 yıl, 6 ay, 24 gün yayın hayatına devam ederek misyonunu tamamlar. Nacak gazetesinin çıkmaya başlamasından 1 yıl, 2 ay ve 17 gün sonra da Cumhuriyet gazetesi faaliyete geçer. Cumhuriyet gazetesi de Kıbrıs Cumhuriyeti ile aynı gün 16 Ağustos 1960 günü doğmuştur ve 23 Nisan 1962 gününe kadar yayın hayatına devam eder. Cumhuriyet gazetesi toplam 1 sene, 6 ay, 7 gün haftalık olarak çıkmaya devam eder. Cumhuriyet gazetesi kapandıktan sonra Nacak gazetesi ise 1 yıl, 8 ay ve 29 gün daha çıkmaya devam edecektir. Dünya demokrasi tarihi, insan hak ve özgürlükleri bağlamında bakıldığında 1688 İngiliz Halklar Bildirisi, hemen ardından 1776 Amerikan İnsan Hakları Bildirisi ve son olarak da demokrasinin temeli olarak kabul edilen 1789 Fransız Devrimi ve Halklar ve Yurttaşlar Bildirisi sonrasında insanlığın demokrasiyi insan hak ve özgürlüklerine saygılı ve köklü temeller üzerine oturtmasının bu medeni ülkelerde bile yü-

32 *Devrim*, 7 Eylül 1963.

33 *Nacak*, 8 Kasım 1963.

34 Özden Alpdağ, *Barış İçin Savaş*, İzmir, 1974, s.18.

35 FO.371/168967-XC14311.

36 *Zafer*, 24 Şubat 1967.

37 Bu arada Makarios, 21 Aralık 1963 Cumartesi günü garanti anlaşmalarını geçersiz saydığını, bu yüzden Türkiye'nin adaya yapacağı herhangi bir silahlı müdahalenin saldırganlık sayılacağını açıklar. KTKF Arşivi MİT Dosyası, Aralık 1963 tarihli ve A.2/22-49 sayılı yazı.

zlerce yıl aldığı görülecektir. Belki de Kıbrıs adasında Türk toplumunu temsil eden Cumhuriyet ve Nacak gazetelerinin çatışmasında ulusal bağımsızlık mı, yoksa demokrasi mi sorularına verilen öncelikli cevaplar problemi derinleştirmiştir. Her iki gazetenin farklı nedenlerle de olsa yayın hayatına devam etmemesi/edememesi bu iki gazetenin çok özel ve kısıtlı bir sürecin özel misyon yüklenmiş gazeteleri olarak fonksiyonlarını yitirdiğini ve misyonlarını tamamladıklarını da göstermektedir.

Sonuç

Son derece iddialı bir başlıkla ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin saygın bir kültür merkezi olan Galerî Kültür vasıtasıyla çıkartılan Kıbrıs'ta Hasıraltı Belgeler isimli kitap adıyla ters orantılı bir şekilde hasıraltı belgeleri ortaya çıkarmaktan ziyade tamamen yazarının kişisel ve okuyucuyu rahatsız edecek boyutta kişisel ve önyargılı düşüncelerini yansıtmaktadır. Şüphesiz ki Kıbrıs adasının özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki dönemi araştırmaya değer pek çok tarihsel olaylarla doludur ve bilim insanların ilgisini beklemektedir; ancak bunu yapacak olanların önyargılardan uzak, tamamen bilimsel tabana yayılan, objektif ve doğaldır ki belgelere dayanan çalışmalar yapacak kimseler olması gerekmektedir. Durum böyle olunca 1925-1975 sürecini ele alan bu çalışmanın öncelikle isminin değiştirilmesi, ardından aldatılan okuyuculardan başta yayınevi tarafından özür dilenmesi uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

I- Arşiv Belgeleri

FO.371/168967-XC14311.

KTMA, *EOKA Bildirileri Dosyası No. 1318 ve 1319.*

KTMA, *Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Aylık Bülteni, Nisan 1959.*

KTKF Arşivi MİT Dosyası, *Aralık 1963 tarihli ve A.2/22-49 sayılı yazı.*

II- Kitap

ALPDAĞ, Özden, *Barış İçin Savaş, İzmir, 1974.*

III- Gazeteler

Akın

Bozkurt

Cumhuriyet

Devrim

Halkın Sesi

Nacak

Zafer